

Участь громадськості у забезпеченні національної безпеки через парламент

*Наталья Степаненко,
доктор філософії в галузі права,
доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: nataliasv@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0001-6216-2206*

*Андрій Безкровний,
аспірант,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: bezkrovnyiav@krok.edu.ua,
ORCID: 0009-0004-4453-970X*

Народ є найважливішою складовою держави, є її основою та силою, оскільки саме народ утворює й утримує державу, визначає її розвиток та майбутнє. Без підтримки та довіри громадськості, будь-яка держава не може належним чином забезпечити свою національну безпеку та загалом свої інтереси. Сучасна російсько-українська війна якнайкраще демонструє, як народ своєю згуртованістю може зупинити наступ могутнього ворога, й не лише не капітулювати, а й проводити успішні контрнаступи для повернення територіальної цілісності держави. Враховуючи, що й нині в Україні триває воєнний стан, особливу актуальність має дослідження участі громадськості у забезпеченні національної безпеки через парламент.

Однією з найважливіших ознак демократичного розвитку суспільства та держави в цілому є функціонування демократичного парламенту – органу, який має повну довіру народу, діє від його імені та підтримує соціальні зв'язки з ним. Від того, наскільки ефективною є робота парламенту, залежить рівень народного представництва та захисту інтересів громадян та національної безпеки держави. У цьому випадку Україна не є винятком.

З моменту здобуття незалежності, народ України систематично бере участь у формуванні єдиного законодавчого органу – Верховної Ради України шляхом реалізації загального, рівного і прямого виборчого права кожного громадянина обирати за допомогою таємного голосування свого представника – народного депутата. Парламент, в свою чергу приймає нормативно-правові акти, які прямо чи опосередковано впливають на національну безпеку держави. На цьому участь громадськості у забезпеченні національної безпеки не завершується.

Міжнародна асоціація з питань участі громадськості описала основні цінності, на просування яких спрямована участь громадськості в діяльності різних гілок влади. До них належать: «участь у процесі прийняття рішень осіб, яких стосується відповідне рішення, або які зацікавлені у цьому рішенні; залучення учасників до викладення свого бачення формату їхньої участі; надання учасникам інформації, необхідної для ефективної участі; визнання та обговорення потреб та інтересів всіх учасників, в тому числі осіб, які приймають

рішення; надання громадськості можливості впливати на рішення; доведення до відома учасників, яким чином їх внесок вплинув на рішення» [4].

Крім того, характеризуючи участь громадськості у забезпеченні національної безпеки через парламент, варто звернути увагу на принципи такої участі, які сформовані в Кодексі кращих практик участі громадськості в процесі прийняття рішень. Серед них: «участь шляхом збору та передачі поглядів різних членів громадських об'єднань та зацікавлених громадян через громадські об'єднання з метою впливу на процес прийняття політичних рішень; довіра як чесна взаємодія між політичними силами та суспільством; відповідальність та прозорість як з боку громадських організацій, так і з боку парламенту на всіх етапах діяльності; незалежність громадських організацій, оскільки важливо визнавати громадські організації як вільні й незалежні структури із власними цілями, рішеннями та заходами» [3].

Особливу увагу в рамках цього дослідження варто звернути на форми участі громадськості у забезпеченні національної безпеки через парламент. Аналіз чинного національного законодавства, зокрема приписів Законів України «Про звернення громадян» [5] та «Про Регламент Верховної Ради України» [7] дає змогу зробити висновок, що основною безпосередньою формою досліджуваної участі є електронна петиція. Остання формується будь-якою особою за допомогою Електронного кабінету громадянина, й надалі передається до профільного комітету, який відповідає за її розгляд, в тому числі й на засіданні Верховної Ради України. Відзначимо, що Верховною Радою України створено спеціальний веб-майdanчик, на якому петиції оприлюднено, й кожен охочий може до них доєднатись. Останні поділені на категорії, серед яких є й обороноздатність, суверенітет, міждержавні і міжнаціональні відносини. В даній категорії наразі перебуває на розгляді б петицій [1]. Відзначимо, що електронні петиції допомагають забезпечити більшу прозорість та відкритість у процесі прийняття нормативно-правових актів у сфері національної безпеки. Громадяни можуть відстежувати стан розгляду своїх петицій та отримувати інформацію про результати їх розгляду, що сприяє підвищенню довіри до парламенту та зміцненню діалогу між ним та громадянами.

Наступною не менш важливою формою є громадські обговорення законопроектів у сфері національної безпеки. Задля реалізації окресленої форми Верховною Радою України створено відповідний портал, де однією із категорій законопроектів є безпека і оборона [2]. На громадське обговорення сьогодні винесено доволі велику кількість законопроектів, що стосуються внесення змін до Законів України «Про військовий обов'язок і військову службу», «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» тощо. Кожний громадянин може переглянути такі законопроекти та підтримати їх за бажанням.

За допомогою громадських обговорень всі зацікавлені сторони мають право брати участь у обговоренні та висловлювати свою думку. Окрім вказаного порталу, для цього можуть додатково бути використані різні формати: публічні слухання, консультації з експертами, онлайн-дискусії тощо. Громадські обговорення

допомагають виявити можливі недоліки та проблеми у законопроектах у сфері національної безпеки, які можуть бути виправлені до їх прийняття. Наведене дозволяє забезпечити більш ефективно та збалансоване прийняття рішень у досліджуваній сфері, які враховують потреби та інтереси громадян та держави.

Також відзначимо, що й сам парламент заохочує участь громадян, що виражається, зокрема, в прийнятті нового Закону України «Про публічні консультації», який набере чинності через 12 місяців з дня припинення або скасування воєнного стану в Україні, та буде детально регламентувати порядок реалізації такої форми участі громадськості [6].

Крім того, громадськість може виступати як контрольний суб'єкт, який допомагає уникнути корупції та недовісти у сфері національної безпеки. Шляхом активної участі та моніторингу діяльності парламенту, громадськість може сприяти покращенню системи забезпечення національної безпеки та забезпечити її ефективність.

Важливою роллю громадськості є підтримка та поширення інформації про заходи, які приймаються для забезпечення національної безпеки. Останнє допомагає підвищити рівень свідомості громадян та залучити їх до співпраці з органами влади у цій сфері.

Таким чином, участь громадськості у забезпеченні національної безпеки через парламент є важливим елементом демократичного процесу та допомагає забезпечити ефективність та легітимність прийнятих нормативно-правових актів. Тому, вважаємо, що й надалі важливо підтримувати та розвивати цю взаємодію для забезпечення міцності та стабільності національної безпеки нашої держави.

Список використаних джерел

1. Верховна Рада України. Електронні петиції. URL: https://itd.rada.gov.ua/services/Petitions?-category_ids=64&aname=published&sname=&is_auth= (дата звернення: 19.11.2024)
2. Верховна Рада України. Обговорення законопроектів. URL: https://itd.rada.gov.ua/services/pubd/?rubrics_ids=70&aname=offers&sname=&ib_type=all (дата звернення: 19.11.2024)
3. Кодекс кращих практик участі громадськості в процесі прийняття рішень від 1 жовтня 2009 року. URL: <https://rm.coe.int/16802eeddb> (дата звернення: 19.11.2024)
4. Міжнародна асоціація з питань участі громадськості. URL: <http://www.iap2.org> (дата звернення: 19.11.2024)
5. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 року № 393/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 47. Ст. 256. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 19.11.2024)
6. Про публічні консультації: Закон України від 20 червня 2024 року № 3841-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3841-20/card4#Future> (дата звернення: 19.11.2024)
7. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10 лютого 2010 року. Відомості Верховної Ради України. 2010. № 14-15, № 16-17. Ст. 133. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text> (дата звернення: 19.11.2024)